

Resim Sanatında Desenin İfade Olanakları ve Özgün Kullanımı ¹

Yusuf Şengür²

ÖZ

Desen, resim sanatının temel görselleştirme yöntemlerinin başında gelir. Tasarımın oluşturulduğu ve çözümlerin üretildiği bir süreçte uygulanır ve bazen tüm süreci kapsar. Ancak desen bu kullanımlarının çok daha ötesinde anlatım olanaklarına sahiptir. Bu makalenin amacı desen biçimselliğiyle ortaya konan ifade olanaklarını ele almaktır. Yapılan literatür taraması ile konuyla ilgili tanımlamalar açıklanmış ve desen çizmenin geçmişten bugüne geçirdiği gelişim araştırılmıştır. Çalışma desen çizmenin olanaklarını onun yapısallığı bağlamında ele alır ayrıca desenin oluşturduğu görsel anlatımın bir sanat üretimi olmasına dikkat çeker. Yöntem, resim sanatından seçilen eserlerin görselleri ile incelenmesidir. Gerçekleştirilen araştırma ile desenin sağladığı olanaklar ve oluşturduğu görsel ifadenin çeşitliliği onun özgün bir sanat formuna dönüşebildiği sonucunu çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Desen, Resim, İfad*

Expression Possibilities and Original Use of Drawing in Painting Art

ABSTRACT

Drawing is one of the basic visualization tools of painting art. It is applied in a process where the design is created and solutions are produced and sometimes it spans the whole process. However, the drawing has expression possibilities far beyond these uses. it undertakes. . The aim of this article is to discuss the possibilities of expression revealed by drawing formality. With the literature review, the definitions related to the subject were explained and the development of pattern drawing from the past to the present has been investigated. The study deals with the possibilities of drawing in the context of its structure and draws attention to the fact that the visual expression created by the drawing is an art production. The method is to examine the works selected from the art of painting with their visuals. With the research done, the possibilities provided by the drawing and the diversity of the visual expression it creates lead to the conclusion that it can turn into an original art form.

Keywords: *Drawing, Painting, Expression*

¹Geliş Tarihi: 21 Kasım 2022- Kabul Tarihi: 31 Mart 2023

²Dr. Öğretim Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, yusuf.sengur@msgsu.edu.tr
Orcid No: 0000-0003-2004-6551

Giriş

Resim Sanatı geçmişten bugüne, doğanın izlenmesi ile iç içe geçmiş oluşumu ile varlığını oluşturabilmiş bir ifade aracı olduğu kadar, sanatçının elde ettiği göstergelere yaptığı eklemeler ve hatta bütünüyle yeniden ürettiği biçimler ile şekillenir. Söz konusu oluşumda etkin rol oynayan unsurların bir yanında nesnenin sanatçının zihninde oluşturduğu görüntüsü, diğer tarafta ise sanatçının bunu işleyiş biçimi yer alır. Ele aldığı konu doğrudan doğanın ondaki imgelerinden oluşabileceği gibi hiçbir çağrışım yapmayan biçimlerden de oluşabilir. Hangi yaklaşımla oluşturulmuş olursa olsun resim, diğer tüm anlatım araçlarında olduğu gibi üretenin zihninde oluşan ifadenin yüzeye yansımalarıyla yeni bir nesnellik kazanması ile oluşur.

20. yy'ın Varoluşçu felsefe alanında önemli isimlerinden biri olan Maurice Merleau-Ponty (2005: 37,38) son yazını olan *Göz ve Tin*'de ressam ve resimler hakkında şu ifadeleri kullanır. "Ressam, resim yaparken, görüşün büyüsel bir kuramını uygulamaktadır... Resim, Lascaux'dan bugüne dek, görünürlüğün bilmececi ile ilgilidir... Işık, aydınlatma, gölgeler, yansımalar, renk, araştırmanın bütün bu nesnelere gerçek varlıklar değildir: Onların yalnızca görsel bir varoluşu bulunur. Hatta onlar alışlagelmiş görüşün eşliğindedirler ancak, alışlagelmiş şekilde görülmemektedirler". Ponty, resmin olduğu yüzeyde kazandığı yeni boyuta vurgu yapar. Böylelikle resimde oluşturulan ifade, başka hiçbir duyumsamaya gerek olmaksızın görünür olur.

John Berger (2014: 10) ise resmi oluşturan imgelerin yeniden üretilmiş görüntüler ve

her imgede bir görme biçimi olduğunu söyler. Ressamın görme biçimi ise bir yüzeye yaptığı imgelerle yeniden canlandırılır. O'na göre imgeyi algılayışımız ya da değerlendirişimiz aynı zamanda görme biçimimize de bağlıdır.

Kültür tarihinin ilk dönemlerinde, Paleolitik dönemde yapılan mağara resimleri, avcı, toplayıcı bir toplumun bireylerinin sebebi fark etmeksizin oluşturdukları ifadenin biçimlerini gösterir. Doğada gördükleri çeşitli hayvanların imgelerini, mağaraların iç yüzeylerinde resimleyerek yeniden oluşturmaları, yazıdan ve belki de dilden çok önce insanın ifadesinin nesnelleşmesi olarak görülebilir. Günümüze ondan çok daha yakın zamanda ise Mısır sanatında görülen duvar resimlemeleri toplumda gelişen inanışların bir gerekliliği olarak üretilir. Benzer şekilde Antik Yunan toplumunda da resimleme eylemi başka hiçbir duyuya gerek olmadan ifadenin oluşturulması ve aktarılması için yeterli olmuştur. Orta Çağ'ın kiliselerinde dua edenlere gösterilen resimler okumayı bilmeyenlere inandıkları dinin en çarpıcı görüntülerini sunabilmiştir. Benzer çarpıcı ifade 20. yy'ın soyut ekspresyonist sanatçısı Mark Rothko'nun hazırladığı bir dizinin asıldığı ve Rothko Şapeli olarak bilinen mekâna girenlerin yaşadıkları için de söylenebilir. Örnekler daha çoğaltılabilir. Nitekim resim sanatının etki alanını kaybetmeden bugüne dek sürdürmeye devam ettiği görmezden gelinemez. Ancak esas üzerinde durulmak istenen, kendi ifadesini bütünüyle görme duygusu ile kazanan resmin, oluşturulmasında birçok farklı aşama olmasına karşın bunlardan ilki, çizmeye başlanması ile ilgilidir.

Resimleme, düz bir yüzeyde çizgi, leke, biçim ve renk gibi araçlardan yararlan-

narak ifadenin görselleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Sanatçı bunların bir ya da birkaçını kullanabildiği gibi daha birçok araç ve yöntem de ekleyebilir. Ancak çizgi yüzeyde iz bırakması açısından resimlemede ilk referans noktası olarak düşünülebilir. Bir araya gelen renkli ya da tek renk çizgiler çeşitli biçimlere, lekeler, tonlara dönüşerek resmin yapısallığını oluşturur. Görselleştirilen bu tasarıma 'desen' denir. Sanatçının ifadesini oluşturmada ilk ve en dolaysız anlatım biçimidir.

Desen ve İfade

İletişim kurmanın ilk yollarından biri olan resimleme, ilkel insanların doğanın güçleri karşısında anlatmak istedikleri ifadeyi, yüzeye tatbik ederek oluşturduğu ilk resimlerde görülen çizgi ve biçimlerdir. Fransa'da Lascaux ve İspanya'da Altamira mağaralarında görülen hayvan betimle-

meleri desen ilkeselliği ile oluşmuştur (Resim 1). Çizgi ve lekelerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan biçimler ile ilkel insanların avladıkları hayvanların görüntülerini kalıcı hale getirerek kendilerinin avcılık becerileri arttırdığı düşüncesinde oldukları varsayılmaktadır. Bir başka görüş ise çeşitli seremoni ve büyü gibi ilkel düşüncelerin eşliğinde yapıldığı yönündedir. Ancak her ne şekilde yapılmış olursa olsun, ilk resim örneklerinden kabul edilen bu hayvan çizimleri resimleme eyleminin en başından beri çizgi ve onun olanakları ile gerçekleştiğini gösterir. Elde edilen çizgi ve lekeler seçilen konuların biçimlerini oluşturmaktadır. Buradan dolaysız anlatım biçiminin ya da ifadenin en açık oluşturulma şeklinin desen çizerek gerçekleştiği sonucuna varılabilir.

Fransızca 'dessin' sözcüğünden gelen desen kelimesi, konu edilen nesnenin çizgi,



Resim 1. 'Yaralı Boğa, İnsan ve Kuş', M.Ö. 17.000-15.000

ton ya da lekeler ile biçimini oluşturmayı tanımlar. Çok çeşitli araçlarla yapılmış ve düz bir yüzey üzerinde düzenlenmiş işaretlerdir (Dunn, 1994). Desen, sanatçının ele aldığı nesne ister doğadan gözlenerek oluşturulan bir imge, ister anlatmak istediği ifadenin biçimleştirilmesi olsun, görsel aktarımın doğrudan gerçekleşmesine olanak verir. Böylelikle sanatçı görünür hale getirdiği imge/ler ile konusuna bir biçim vermiş olur. Ortaya konan biçim bu aşamada plastik olarak desen yapısallığında gerçekleştirilmiştir. Çizgi ve onun oluşturduğu diğer yapısal çözümler ile oluşturulan resim desen olarak tanımlanır.

Sanat tarihi boyunca üretilmiş ve bugüne ulaşan desenlerin incelenmesinde birçok yol izlenmektedir. İlk ve en yaygın olanı desen çizimlerinin yapılaşma amaçları doğrultusunda ele alınan teknik incelemelerdir. Söz konusu inceleme ile desenin

oluşturulmasında izlenen yol ile varılacak sonuç açıklık kazanabilir. Bir başka deyişle desenin oluşturulma sebebi araştırılır. Bunun birçok sebebi olmakla birlikte temelde iki durumla karşılaşılır. Birincisi desenin yapısallığına koşut bir şekilde, sanatçının gerçekleştireceği asıl resim için bir ön ya da alt çalışma, araştırma, etüt etme vb. amaçlar ile oluşturulmasıdır. Çoğunlukla doğadan doğrudan gözlemlenerek, yüzeyde oluşturulan biçimlerden oluşur. Bu görselleştirme ile sonuçta yapılacak resmin ön tasarımları oluşturulduğu gibi, sanatçıya izleyeceği bir yol da gösterir. Çünkü çizgi ve onun olanakları ile oluşturulan desen, resmin bir başka ve önemli sorunu olan 'renk' çözümlerini üretmeyi çoğu kez gerektirmez. Böylelikle sanatçı en başta ortaya koyacağı ifadeyi desen yapısallığında oluşturabilir.

Örneğin Rönesans döneminde resim sanatının doğayla olan ilişkisini yoğun



Resim 2. Raffaello Sanzio, 1511-1512

şekilde araştıran sanatçılar için desen önemli işlevlere sahiptir. Sanatçı ele aldığı konuyu resimleyebilmek için öncesinde onu oluşturacak nesne ya da figürlerin çizimlerini yaparak desenin olanaklarını genişletir. Ayrıca perspektifin resim yüzeyinde oluşturulması için geliştirilen yeni teknikler, yüzeyde üç boyut yanılması oluşturma becerilerini artırmıştır. Böylelikle çizgi, form ve boyutlandırma olanakları, ayrıca ışık ve gölge etkileri ile desen sanatçısına konusunu daha tanımlanır hale getirme becerisi kazandırmıştır.

Bu aşamada çıkış noktası bakımından ister doğanın hızlı bir çizimi ya da detaylı bir etüdü olsun ortaya konan desen çizimi, sonrasında gerçekleştirecek esas yapının ön çalışmaları olmuş olsa da bir başka olguyla karşılaşılır. Bu da ortaya konan desenlerin sanatçının ifadesini doğrudan taşıyan 'resimler' olabileceğidir. Öyle ki oluşturulan bu desenler daha yapıldıkları dönemde bile ilgi görmüş ve meraklılarınca toplanarak bugüne kadar ulaşabilmiştir. Söz konusu durum sanat tarihi boyunca sanatçıların desenlerinin özgün sanat formu olarak görülmesini sağlamıştır. Sanatçı için oluşturulma amacı ve süreci bir ön çalışma ya da araştırma olsa da sanatsal ifadenin doğrudan gerçekleştiği estetik değere sahiptir.

Geçen yüzyılın İngiliz eleştirmenlerinden ve modern sanatın savunucularından olan Herbert Read İtalyan ustaların desenlerini *"sadece duyularımızı okşamakla kalmaz. Desen sanatından bahsetmek doğru olur, bununla çizmenin kendi başına bir sanat olduğunu ve sadece resme bir başlangıç olmadığını..."* (Read, 2014: 60) ifade eden sözlerle açıklar.



Resim 3. Michelangelo Buonarrotti, 1532-1533

Özgün Sanat Formu Olarak Desen

Desenin ortaya koyduğu anlatım olanaklarının fazlalığı düşünüldüğünde, onun ön çalışma olarak ele alınması ile sınırlanamayacağı bir gerçektir. Sanat tarihinin hemen her aşamasında, özellikle de 20. yy'da gerçekleşen modern sanat ile resim sanatı kendine sayısız anlatım olanağı bulmuştur. Sonrasında ise postmodernist argümanlarla tartışmaya açılan kavramlar ve yaklaşımlar ile bireysel tutumların daha da öne çıktığı bir aşamaya gelinmiştir. Tüm bu süreçte ise sanatçının desen çizerek

ifadesini arama ve birçoğunun da bunu kendi özgün sanat formuna dönüştürme yaklaşımında olduğu görülmektedir. Böylelikle desen sanatı, doğanın etüt edilmesi, onu dönüştürerek yeni biçimler üretmesi ile ya da bütünüyle sanatçının zihninde üretilen imgelerin görselleşmesiyle resimlemenin bir aşaması olduğu gibi başlı başına bir sanat yapıtı olarak da sunulabilmektedir. Özünde taşıdığı, dolaysız anlatıma olanak tanıyan yapısı ile birçok sanatçının anlatım biçimine dönüşür. Böylelikle desen çizmenin kazandığı çok yönlü anlatım, sağladığı hareket alanının da yeniden tanımlanmasını gerektirir. Aşağıda incelenen örnekler özellikle 20. yüzyılda desenin sağladığı geniş anlatım olanaklarının çok yönlülüğü ile sanat ifadelerinin temel nesnesi haline getiren sanatçılardan birkaçını göstermektedir.

Desen çizmenin sanatsal bir değere sahip olduğu Rönesans'tan modernizme ve sonrasında sanatçıların temsiliyet bağlamında desene yaklaşmakla birlikte bu konuyu farklı yönleriyle ele alanlar da olmuştur. Sosyoloji ve felsefe alanındaki çalışmalarının yanı sıra çağdaş sanat konularında yazılar yazan Ali Akay (2005: 47) Joseph Beuys hakkında yazdığı bir yazı da şu ifadeleri kullanır. *"Kaba çizgiler, toprağa çizilenler, ticari tartışmalara açık rakamların yazılması ve üzerlerinin çizilmesiyle müdahalenin dilini oluşturan işaretler de artistik desenler kadar önemlidir ve antropolojinin parçalarıdır. Bu çizg-*

iler de desenlerdir;" Ona göre batı sanatı bu türden anlatımı, rönesansla birlikte gelişen tasvir etme becerileri ile terk etmiştir. Ancak ilkel insanların yaptıkları mağara resimleri dahi bahsedilen ilk gruba girer ve bunlar aslında bilimsel temelli çalışmalardır. Ancak 20. yy'da modern sanat ile ortaya konan köklü değişim ile sanatçılar, rönesans öncesinde var olan primitif yaklaşımı yeniden kullanmaya başlarlar. Ancak anlaşılmaktadır ki bu yeni kullanım ancak bir tür sentezleme olarak düşünülebilir.

20. yy'ın önemli sanatçılarından Joseph Beuys kavramsal alanda oluşturduğu performansları kadar çizmeyi hiç bırakmadığı desenleriyle de bilinir. Beuys *"Bilimsel desen ile sanatsal desen ayırımına karşı çıkararak, insanlık bilincinin metafiziğini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Toplumsal sanatla değiştirme ve dönüştürme çabası buradan kaynaklanıyor gibi gözükmektedir"* (Akay, 2005: 47). Onun yaklaşımına göre her insan bir yönüyle sanatçı ve her çizilen de sanatsal olandan bir parça taşıyabilir. Çünkü çizmek, en eski çağlardan bugüne en temel anlatı aracı olan yapısıyla, ifadeyi doğrudan anlatandır (49). O halde çizerek oluşturulan desen de sadece bir tasvir olmakla sınırlandırılmayacak kadar geniş olanaklara sahiptir. *"Beuys'un sanatındaki desenler her türlü izi ve çizgiyi birleştirmektedir. Bu desenler sanatçının elinin hareketlerini bize sunmaktadır. Bu anlamda birer hareket desenleridir"*(48).



Resim 4. Joseph Beuys, 'Ritüel', 1957

Örneğin Resim 4' de görülen kompozisyonda karşılıklı oturmuş iki figür seçilebilmektedir. Birinin kolunu havaya kaldırması ile hareket kazanan çizim 'ritüel' adını taşımaktadır. Figürlerin beyaz etraflarının ise kendi içinde çeşitlenen tonlar ile oluşturulmuş olması bir kapalı mekân etkisi oluşturmaktadır. Muhtemelen karanlık bir yerdir. Tüm konu altta düz bir çizgi ile belirlenen zemin oluşumuyla mekân etkisini vurgulamaktadır. Ancak buna karşın çizimin etrafını saran beyaz alanlar vardır. Bunların ise orta kısımda oluşturulan atmosferik etkiyle bütünleşmeyen yapısı dikkat çekmektedir. Bu kısa analizde, yukarıda bahsedilen tasvir etmeye yönelik oluşturulan betimleyici öğeler kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca yine Beuys'un bunu oluştururken elinin hareketi ile oluşan çizgi ve lekelerin dinamiğini koruduğu da

görülmektedir. Bu bakımdan primitif bir etki taşımaktadır.

Buna karşın Resim 5' de görülen desen ise temsil ettiği biçimin oluşturulması bakımından çok daha kararlı bir süreci gösterir. Bir tür canlıya ait iskelet ya da kurumuş halini gösteren çizim gözlem yapılarak edinilen verileri ile konuyu tasvir etmeye çalışır. Bunu yaparken bir zemin algısı oluşmakta ve biçimin uzamsallığı hissedilebilmektedir. Sanatçının eklediği her bir çizgi ritüel adlı diğer çalışmadan farklı olarak, ele alınan nesnesinin vücut ve uzuvlarını betimlemek adına bilinçli bir yaklaşımla çizilmiştir. Hiçbir fazlalık ya da eksik çizgi bulunmamaktadır. Ayrıca çizimin kompozisyonu da kapladığı alan ve boş dolu ilişkisi bakımından planlanmış bir süreci gösterir.

Joseph Beuys'a ait bu iki çizim amaç ve sonuçlanma biçimleri bakımından farklılıklar taşımasıyla birlikte desenin anlatım bakımından çeşitli yapısal olanaklarını göstermektedir. Ayrıca her iki

çalışma Beuys'un daha bir çok desen çizimi gibi sanatçının sanatsal ifadesinin ürününe dönüşür. Bu desenler birer eskiz ya da ön çalışma olsun ya da olmasın bu halleriyle sanatsal ifadeyi oluşturur.



Resim 5. Joseph Beuys, 'Koyun İskeleti', 1985

Beuys'un desenleri hakkında yaptığı araştırmalar ile bilinen sanat tarihçi Bettina Paust (2005: 9) onun çizimleri hakkında şu ifadeleri kullanır. "Çizmek, Joseph Beuys için bütün yaşamı boyunca kendini sanatsal olarak ifade edip açıldığı araç olmuştur. Karmaşık düşüncelerini ve insanı merkez alan bir dünya görüşüne ilişkin hayallerini çizim aracılığıyla tasvir edip dile getirmiş,". Ayrıca sanatçının çizimleri hakkında yaptığı şu değerlendirme de dikkat çekicidir. "Tasvirin, çizim yapılan zeminin -yırtık, kenarları zımbayla delinmiş ya da daha

önce kullanılmış olduğunu belli eden izlerle farklı işlevsel bağlantılara sahip çoğu kez değersiz kâğıtlar- sanatsal çevresinde çözümlenip dağılması, Joseph Beuys'un pek çok çiziminin ayırt edici özelliğidir" (Paust,2005: 13).

Anlaşıyor ki Beuys hayatının hemen her aşamasında çizimi sürekli tekrarladığı bir alışkanlık gibi oluşturmaya devam etmiştir. Böylelikle hem sanatsal bakış açısını geliştirmekle birlikte herbiri kendi sanat değerini taşıyan desenler oluşturmuştur.



Resim 6. Julie Mehretu, 'Algoritmalar, Görünümler ve Çeviriler', 2013

1970 Etiyopya doğumlu Amerikalı sanatçı Julie Mehretu, büyük oranda çizginin sağladığı etkiler ile resimlerini oluşturmaktadır. Kompozisyonlarında birçok farklı ton değerinde kullanılan çizgi, yer yer tek başına görülebilirken, bazense bir araya gelerek yoğun katmanlı bir biçimsellik oluşturur. Bu alanlar iç içe geçmiş formları ile kompozisyonun koyu alanlarını oluşturmakla birlikte sanatçının desenlerinin karakteristik etkisini kazanmaktadır. Resim 6 daki desen, Mehretu'nun çizgi, ton ve bunların oluşturduğu açık-koyu etkileri kullanım biçimini gösterir. Söz konusu etki desenin oluşum sürecinin bir sonucudur. Sanatçı çalışmasını gerçekleştirirken geçen

sürede çizgiyi yoğunlaştırdığı yüzeylerde koyu alanlar elde ederek desenin etkisini artırmaktadır. Bu durum Metheu'nun ele aldığı konularla doğrudan ilişkilidir. "Mehretu'nun çıkış noktaları mimari ve şehir, özellikle de 21. yüzyılın hızlandırılmış, sıkıştırılmış ve yoğun nüfuslu kentsel ortamlarıdır" (whitecube). Ele aldığı şehir yaşamı ve onun getirdiği yoğunlaşma durumu bir yönüyle resimlerde heterojen dağılımlı biçimsel yaklaşımı oluşturur. Kalabalık şehirlerde görülen düzensiz yaşam ve katmanlaşma sanatçının ele aldığı konulardır. Sanatçı bu düzensizlikten desenin yapısal çözümleri aracılığıyla kendi çarpıcı sonuçlarına ulaşır.



Resim 7. Chloe Piene, 'Uyuyan', 2005

Julia Mehretu'nun ortaya koyduğu yoğun etkinin aksine, aynı yaşlardaki bir başka Amerikalı sanatçı Chloe Piene ise çok daha azla yetindiği kompozisyonlar oluşturmaktadır. Bütünüyle çizginin etkisi ile oluşturduğu desenleri, nesnesi insan bedeni olan çalışmalardır. Piene'in desenleri çoğu kez çizginin tek düze kullanılmasıyla bir tür ipliksi yapı gibi görünür. Birbiri içine giren tek tonlu çizgiler sanatçının ele aldığı insan bedenlerinin farklı pozisyonlarıdır. Yüzeyin orta bölümüne yerleştirilen figürler bir yerden başlayarak kesintisiz olarak uzamakta olan ipliksi çizgilerin birleşimidir. Söz konusu bir aradalık, desenlerde motif- sel etkiler oluşmasına sebep olur. Bunda sanatçının çizgiyi kullanma biçimi de etkili olmaktadır. Piene'nin çalışmalarını sıradan insan bedeni çizimleri olmaktan çıkarıp özgünleştiren bu üslupsal tutumdur denilebilir. Ayrıca gerek Mehretu'da gerekse

Piene'de ortak olan söz konusu üsluplaşma durumudur. Her ikisi de kendilerine özgü çizgi ve biçimsellikleri ile farklı karakteristik etkiler sunar. Böylelikle ele aldıkları konu bakımından farklı olmalarının yanında deseni oluşturma biçimsellikleri bakımından da benzemezler. Buna karşın her ikisi de beyaz yüzey üzerine çoğu kez siyah malzemeyle yaptıkları desenler ile eser üretirler.



Resim 8. Jenny Saville, 'Mirror', 2012

Jenny Saville (1970, İngiltere) ise konu bakımından varoluşsal problemlere, bugünün toplumlarında sıklıkla karşılaşılan irileşmiş ve deforme olmuş insan bedenlerinde yanıt arar. "Freud'un 'beden egosu' kavramını yansıtan Saville, insan varoluşumuzun 'çoklu gerçeklikleri' olarak gördüğü şeyin bir yuvası olarak insan vücudunu yeniden yaratmanın yollarını arıyor" (Akt. Marks, L.A. 2022). Böylelikle çoklu gerçeklikler olarak tanımladığı hemen her şey bir yönüyle resmedilen bedenlerde birikir, büyür ve resim yüzeyine sığmayan bir yapıya dönüşür. Saville' in ise bu problemleri görselleştirirken tuval, boya gibi temel resim malzemelerinin yanında sıklıkla desen yapısallığına başvurduğu görülür. Resim 8' de iç içe geçmiş insan figürlerinin birbirleri ile olan ilişkileri gözlemlenir. Desenin yapısal pratikleri söz konusu ilişkilerin kurulmasında uygulanır. Resmin bazı yerlerinde bütün oluşturan in-

san bedeni formu kimi yerlerde kaybolur. Ancak bedenin bütünlüğünün kaybolduğu yerde yeni bir insan uzvu görülmeye başlar. Böylelikle üst üste oluşturulmuş formlar aracılığıyla sanatçının anlatmak istediği konular resimsel çözümlere dönüşür. Saville' in uyguladığı çizgi, leke ve açık koyu alanların ilişkileri ise onun çözümlerinin temelini oluşturmaktadır. Böylelikle sanatçı konularını doğrudan desen yapısallığı ile ifade etmesi ile özgün üretimlerini gerçekleştirir.

Sonuç

Uygulama bakımından desen sanatı, çok renkli resimlerden farklı olarak, ele aldığı konuyu kendi yapısal çözümleri ile oluşturması ile diğer resimleme pratiklerinden ayrılır. Çünkü desen çizildiği yüzeyin rengi ve tonu ile çizim için kullanılan malzemelerin özelliklerini bütünüyle yansıtmaktadır. Bu açıdan deseni çizen sanatçıya uygulamada seçenekler sunmaktadır. Böylelikle ortaya konan desen çalışması sanatçının onu uygularken gerçekleştirdiği aşamaları da gösterebilir. Söz konusu seçimler ve aşamalar desenin özgün bir eser olması bakımından belirleyici elemanlardan biridir.

Desen onu oluşturan kişinin ifadesini dolaysız anlatmasıyla, görmeye dayalı anlatımların temelini oluşturan özelliğini yüzyıllardır korumaktadır. Ayrıca bu temel yaklaşımın onun tekil bir anlatım biçimi olma özelliği kazanmasına engel olmadığı da açıktır. Çizgi, ton, leke gibi görselleştirmenin en temel elemanları desen yapısallığı ile ifadenin doğrudan oluştuğu resim pratiklerine dönüşerek, sanat nesnesi özelliği kazanabilmektedir. Resimleme ile ifadenin oluşturulduğu ilk

çağlardan bugüne ister görselleştirmenin doğrudan yolu ister tasvir etmenin karmaşık yapısını desen etüdü ile çözümlenme ya da bütünüyle çizime dayalı bir sanatsal üretime dönüşsün desen çizgi, ton ve leke gibi temel araçlarının kullanımı ile oluşmaktadır. Bu özelliği onun ifadenin oluşması için başlıca araç olmasının yanında, sanatsal üretimin önemli bir aşaması ya da sonucu olmasını sağlamaya devam edeceği açıktır.

Kaynakça

Akay, A. (2005). Beuys'un desenlerinin güncelliği ve sembol öncelliği. M. Haydaroğlu

(Ed.), Aslolan çizgidir içinde (39-52). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Berger, J. (2014). Görme biçimleri. (Y. Salman Çev.). (21. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Dunn, C. (1994). Art and design. (4. Baskı). UK: Longman Group UK.

Marks, L.A. (2022). Precarity, hybridity and vacillating identity: The work of Michel de M'Uzan and Jenny Saville on being human in a body. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, (Cilt: 19, Sayı: 1). ISSN: 1556-9187. <https://doi.org/10.1002/aps.1727> (31.03.2023).

Paust, B. (2005).). Aslolan çizgidir Joseph Beuys'un eserlerinde çizginin önemi. M. Haydaroğlu (Ed.), Aslolan çizgidir içinde (9-22). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ponty, M.M. (2019). Göz ve tin. (A. Soysal Çev.). (4. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Read, H. (2014). Sanatın anlamı. (N. Asgari Çev.). (1. Baskı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

White Cube, (2022, Temmuz). Julie Mehretu. https://whitecube.com/artists/artist/julie_mehretu/ (18.11.2022).

Görsel Kaynakça

Resim 1. 'Yaralı Boğa, İnsan ve Kuş', M.Ö. 17.000-15.000, <https://www.repubblica.it/venerdi20220722news/la-scuola-di-pinti-dordogna-francia-viaggio-libro-adelphi-il-tempo-sacro-delle-caverne-guida-gwenn-rigal-intervista-357897083> (08.01.2023).

Resim 2. Raffaello Sanzio, 1511-1512, <https://www.royalacademy.org.uk> (18.11.2022).

Resim 3. Michelangelo Buonarroti, 1532-1533, <https://www.michelangelo.net> (18.11.2022).

Resim 4. Joseph Beuys, 'Ritüel', 1957, <https://www.sanat.ykykultur.com.tr> (18.11.2022).

Resim 5. Joseph Beuys, 'Koyun İskeleti', 1985, <https://www.karlosgallery.com> (18.11.2022).

Resim 6. Julie Mehretu, 'Algoritmalar, Görünümler ve Çeviriler', 2013, <https://www.frieze.com> (18.11.2022).

Resim 7. Chloe Piene, 'Uyuyan', 2005, <https://www.chloepiene.com> (18.11.2022).

Resim 8. Jenny Saville, 'Mirror', 2012, <https://www.widewalls.chartistsjenny-saville> (18.11.2022).